

ring van dit beleid wordt de rol van lagere overheden juist steeds belangrijker. En terwijl de Europese Unie in haar beleid het accent legt op het behoud van reeds aanwezige soorten en natuurwaarden, ligt in het nationale beleid in Nederland de nadruk op ontwikkelen van nieuwe natuur en landschappen. Of doelstellingen van rijksbeleid gerealiseerd worden, is onzeker, want de natuurkwaliteit is mede afhankelijk van de bereidheid van waterschappen en gemeenten om hun water-, milieu- en ruimtelijk beleid af te stemmen op verschillende door Europa, rijk en provincie gestelde natuurdoelen. Daarop heeft de rijksoverheid geen invloed. Toch moet de nationale Nederlandse overheid op haar beurt wel verantwoording afleggen aan de Europese Unie over de realisatie van de in Europese habitat- en vogelrichtlijnen gestelde natuurdoelen. Het Natuurplanbureau – een samenwerkingsverband van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en de Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) – verbindt aan de beschreven situatie de conclusie dat er behoefte is aan afstemming en samenhang van internationaal, nationaal, regionaal en lokaal natuur- en landschapsbeleid, en meer regie hierbij door de rijksoverheid.

Met de kwaliteit van de natuur in Nederland gaat het intussen over het geheel genomen slecht, meldt de Natuurbalans. Een kwart van de plantensoorten en tweederde van de vlindersoorten dreigt uit Nederland te verdwijnen ('de Rode Lijst') en veel bijzondere planten en dieren zijn terugge-

drongen tot kleine kernen van natuurgebieden. Vermesting, verzuring, verdroging en versnippering staan op veel plaatsen de terugkeer van veel van deze soorten in de weg. Successen van natuurbeleid zijn alleen te melden in grotere eenheden natuur die zich op enige afstand bevinden van landbouwbedrijven (die de bron vormen van veel verzuring en veresting), en daar waar voldoende water van goede kwaliteit aanwezig is. Voorbeelden hiervan zijn het duingebied en beekdalen zoals de Drentsche Aa, Reest en Geuldal. Allerlei kieskeurige planten keren hier terug. Buiten de natuurgebieden gaan soorten als grutto en steenuil hard achteruit. Ook de vervlakking van het landschap gaat door. De verstedelijkingsdruk neemt toe en juist daar waar die druk het hoogst is – in de directe omgeving van de Randstad – liggen open landschappen die internationaal gezien van grote betekenis zijn, zoals droogmakerijen en veenweidegebieden. De regionale identiteit hiervan zal verder afkalven, als de rijksoverheid voor het landschap geen heldere prioriteiten stelt, aldus de Natuurbalans. Aan de kust ten slotte bevinden zich veel zeldzame vis- en andere diersoorten van internationale betekenis, die bedreigd worden door kabinetsplannen zoals een tweede Maasvlakte, een windmolenpark en eventueel toch een luchthaven in zee.

Een samenvatting van de Natuurbalans 2001 is in te zien op www.rivm.nl

Waar het natuur- en landschapsbeleid steeds sterker bepaald wordt door de Europese Unie, is de rol van lagere overheden bij de uitvoering ervan steeds belangrijker.

Communicatie-cursussen ITV

Vanaf november 2001 verzorgt het ITV, centrum voor professionele communicatie, een aantal nieuwe communicatiecursussen voor iedereen die wil werken aan verbetering van de communicatie in de dagelijkse beroepspraktijk. Het ITV is een expertisecentrum voor trainingen, opleidingen en advies, voortgekomen uit de Vakgroep Voorlichtingskunde van de Landbouwuniversiteit Wageningen. Het cursusaanbod gaat uit van de principes van ervarend leren en de trainingen hebben een interactief karakter. De actuele cursussen betreffen onder meer: onderhandelen, netwerken, leidinggeven, interviewen, schrijven, gesprekstechnieken, argumenteren en presenteren.

Meer informatie: www.itv-communicatie.nl,
e-mail: info@itv-communicatie.nl, tel. 0317-467300.

Kritische reflectie op samenhang tussen ecologische, economische en sociale aspecten

Duurzaamheid leidt niet vanzelf tot maatschappelijker NME

door Susanne Lijmbach en Marjan Margadant-van Arcken

Het nieuwe NME-motto 'Leren voor een duurzame samenleving' zaait de nodige verwarring. NME moet maatschappelijker en breder worden en in samenwerking met maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden bijdragen aan een duurzame samenleving, zowel in ecologische als sociaal-economische betekenis.

De wetenschappers Lijmbach en Margadant zorgden onlangs voor nog meer verwarring door hun waarschuwing dat NME-organisaties vooral hun educatieve taak niet uit het oog moeten verliezen.

In drie afleveringen geven zij een toelichting op deze conclusie.

Deel 1: in tegenstelling tot wat beleidsmakers denken leidt 'duurzame ontwikkeling' als nieuwe leerinhoud voor NME niet vanzelf tot meer aandacht voor maatschappelijke kwesties. Reflectie op de maatschappelijke achtergronden van verschillende duurzaamheidsvisies is daarom nodig.

'DUURZAME
ONTWIKKELING'
ALS NIEUWE
LEERINHOUD
LEIDT NIET
VANZELF TOT
MEER AAN-
DACHT VOOR
DE RELATIES
TUSSEN
ECOLOGISCHE
EN
MAATSCHAPPE-
LIJKE KWESTIES.

Geen stuk over duurzaamheid of het begint met de welbekende definitie van duurzame ontwikkeling uit het Brundtlandrapport: een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder de mogelijkheid voor toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Of met de definitie van de VN-milieuconferentie in Rio de Janeiro (1992), die stelt dat duurzame ontwikkeling een ecologische, economische en sociale dimensie heeft.

Dat beide definities nog niets zeggen over wat duurzaam handelen is, wordt vaak juist toegejuicht. In plaats van regeringen, burgers, organisaties en bedrijven van boven af voor te schrijven hoe zij duurzaam moeten handelen, moet hier op een democratische wijze, door de betrokkenen zelf, invulling aan worden gegeven. Duurzaamheid is een

'ill defined' begrip, zo wordt gezegd. Het kan vele betekenissen hebben, die niet allemaal in één definitie zijn te vangen. De levensmiddelen van zowel Unilever als de Wereldwinkels kunnen duurzaam zijn. Begrijpelijk dat de NME-wereld in verwarring is over duurzaamheid als nieuwe educatieve inhoud. De NME-organisaties moeten iets anders gaan doen, maar als ze vragen wát, komen de verantwoordelijke ambtenaren niet verder dan dat NME-ers samen moeten gaan werken met nieuwe doelgroepen, zoals Derde Wereld Centra, bedrijven en bewonersorganisaties. Wat is er mis met mensen uitleggen hoe zij met een simpel apparaatje energiezuiniger kunnen stoken?

Mystieke drie-eenheid

Wat er mis is met de 'klassieke' NME, is dat deze zich beperkt tot biologische en

ecologische kwesties, zo wordt gezegd. De relatie met de maatschappelijke kwesties blijft buiten beschouwing. 'Leren voor een duurzame samenleving' moet deze tekortkoming opheffen. Wij, de auteurs van het rapport 'Duurzaamheid als leergebied', zijn het volledig eens met de kritiek op 'klassieke' NME. Maar deze kritiek staat los van duurzaamheid als nieuw thema voor NME. Ook zonder dit nieuwe thema is kritiek op het 'onmaatschappelijk' karakter van veel NME mogelijk. In een recent internetdebat over 'leren voor duurzame ontwikkeling' werd terecht gesteld dat de vraag naar goede NME en de vraag wat duurzaamheid hieraan toe kan voegen twee verschillende vragen zijn. Beleidsmakers denken echter vaak dat 'duurzame ontwikkeling' als nieuwe leerinhoud vanzelf leidt tot meer aandacht voor de relaties tussen ecologische en maatschappelijke kwesties. In het onderzoek naar duurzaamheid als leergebied is nagegaan hoe de relaties tussen de ecologische en maatschappelijke aspecten van duurzaamheid in algemene en educatieve literatuur worden beschreven. Sinds de Rio-conferentie in 1992 wordt veel gesproken over de ecologische, economische en sociale dimensies van een duurzame ontwikkeling. De samenhang tussen deze dimensies wordt zelden uitgelegd en als vanzelfsprekend verondersteld. Maar wat is de samenhang tussen behoud van biodiversiteit en gelijke rechten voor vrouwen en inheemse volken? De Canadese pedagoog Berryman noemt deze definitie van duurzame ontwikkeling daarom een nieuwe, mystieke drie-eenheid. In

de praktijk van duurzaamheidseducatie en -beleid blijkt de samenhang tussen de verschillende dimensies echter allerm minst 'mystiek'. In de meeste geschriften over duurzaamheid is een visie hierop wel degelijk aanwezig. Leren voor een duurzame samenleving en ontwikkeling is volgens ons niet zozeer ongedefinieerd, er is vooral een gebrek aan kritische reflectie op de verschillende visies.

Natuur- en milieu-behoud

Onze eerste conclusie is dat veel mensen zichzelf tegenspreken. Zij introduceren duurzaamheid als een breed begrip dat zowel ecologische als maatschappelijke kanten heeft, maar reduceren het daarna toch tot een smal, ecologisch begrip. Duurzame ontwikkeling wordt opgevat als het behoud van zoveel mogelijk natuurlijke hulpbronnen voor toekomstige generaties. Hoe dit maatschappelijk ingevuld wordt, kan van situatie tot situatie verschillen. Het 'ill defined' karakter van duurzame ontwikkeling wordt toegeschreven aan de situatie-specifieke, maatschappelijke omstandigheden. In een welvarend, verstedelijkt en geïndustrialiseerd land als Nederland zal een ecologisch duurzame landbouw er anders uitzien dan in een arm en dunbevolkt ontwikkelingsland. Deze ecologische invulling van duurzaamheid is bijvoorbeeld ook aanwezig in het Brundtlandrapport wanneer gesproken wordt in termen van de draagcapaciteit van natuurlijke systemen die grenzen stelt aan het gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Ook in het Nederlandse

WAT IS DE
SAMENHANG
TUSSEN BEHOUD
VAN BIODIVER-
SITEIT EN
GELIJKE RECH-
TEN VOOR
VROUWEN
EN INHEEMSE
VOLKEN?

begrip 'milieugebruiksruimte' wordt duurzaamheid primair ecologisch opgevat. De ecologische dimensie lijkt wetenschappelijk en ethisch de meest harde. Over verschillende belangen, normen en waarden kun je twisten, energieverbruik, biodiversiteit of milieuvervuiling lijken onbetwistbaar. De waarden van een plant- of diersoort kunnen discutabel zijn, maar de aantallen plant- en diersoorten en de voor- of achteruitgang hiervan lijken harde gegevens. Impliciet wordt hierbij aangenomen, dat iedereen, ongeacht belangen, normen of waarden, gevoelig moet zijn voor de voor- of achteruitgang van natuurlijke hulpbronnen. Deze redenering gaat terug op het morele principe van inter-

Club van Rome. Overheden en bedrijfsleven plaatsen ecologische duurzaamheid en economische ontwikkeling vaak nog steeds tegenover elkaar, en zien ze niet als twee dimensies van duurzame ontwikkeling. De conflicten die hieruit voortvloeien liggen voor het oprapen: uitbreiding van Schiphol, genetisch gemanipuleerd voedsel, de Betuwelijn, enzovoort. Voor overheden en bedrijfsleven weegt het economisch argument meestal zwaarder, voor natuur- en milieu-organisaties staat ecologische duurzaamheid voorop. Duurzame technologie-ontwikkeling wordt in deze conflicten vaak gezien als een oplossing voor het harmonieuzer samengaan van ecologische duurzaamheid en economi-

IEDEREEN ZOU GEVOELIG MOETEN ZIJN VOOR DE ACHTERUITGANG VAN NATUURLIJKE HULPBRONNEN.

generationele rechtvaardigheid: door nú een bepaalde soort uit te laten sterven, onthouden wij deze – ten onrechte – aan toekomstige generaties.

Ombuiging economische groei

In de jaren 60 en 70 werden milieuproblemen door velen gezien als een gevolg van de immer groeiende productie en consumptie. Er zouden dus grenzen gesteld moeten worden aan deze economische groei, zie het rapport van de

sche ontwikkeling. Technologieën die zuiniger zijn in het gebruik van natuurlijke hulpbronnen sparen immers de kool en de geit: minder vervuilende vliegtuigen, biologische kerstkalkoenen, tunnels onder natuurgebieden. Door meer te investeren in de ontwikkeling van technologieën kunnen we ecologisch duurzaam produceren en consumeren, zie de natuurstroom-acties van de energiebedrijven: voor slechts enkele guldens per maand méér dezelfde hoe-

veelheid energie verbruiken, maar dan opgewekt door wind, water of zon. Volgens deze visie hoeven er ten behoeve van natuur, milieu en toekomstige generaties geen grenzen gesteld te worden aan de economische groei, maar moet en kan de economische groei omgebogen worden in de richting van een ecologisch duurzame, economische groei.

Maatschappelijke gelijkheid

Vanuit de hoek van ontwikkelingssamenwerking en Derde Wereld-organisaties wordt niet economische groei, maar de ongelijkheid ervan gezien als oorzaak van vele duurzaamheidsproblemen. Zolang veel mensen in ontwikkelingslanden nauwelijks eten, werk of onderdak hebben, kunnen we moeilijk van hen verwachten dat zij ook aan toekomstige generaties denken. Een rechtvaardige verdeling van de natuurlijke hulpbronnen tussen geïndustrialiseerde en ontwikkelingslanden en in deze laatste landen tussen rijk en arm, kleine en grote boeren en mannen en vrouwen worden minstens zo belangrijk geacht als rechtvaardigheid ten opzichte van toekomstige generaties.

wenselijkheid náást duurzame ontwikkeling, wordt in het midden gelaten. Gelijkheid tussen én binnen generaties wordt simpelweg onder de noemer 'duurzame ontwikkeling' geschaard.

Politieke hervorming

Ook in links-radical (marxistische) kringen worden bepaalde sociaal-politieke structuren opgevat als oorzaken van ecologische duurzaamheidsproblemen. Evenals de milieuproblemen in de jaren 60 en 70 zouden ze een gevolg zijn van het industrieel-kapitalistisch systeem. In dit systeem tellen de waarden van natuur, milieu en mens alleen als deze bijdragen aan het verhogen van de winst voor bedrijven. De problemen die hiervan het gevolg zijn (milieuvervuiling, grondstoffengebrek, ecologische risico's) worden afgewenteld op de huidige bevolking én toekomstige generaties. Zoals de filosoof Marcuse in de jaren 60 zei dat de natuur pas haar ogen kan opslaan als het maatschappelijk principe van uitbuiting is opgeheven, zo zeggen dezelfde links-radicalen nu dat een duurzame samenleving alleen mogelijk is door een verandering van de huidige politieke structuur.

ZIJN RECHTEN VOOR INHEEMSE VOLKEN EEN NOODZAKELIJKE VOORWAARDE VOOR DUURZAME ONTWIKKELING, OF EEN MAATSCHAPPELIJKE WENSELIJKHEID?

Volgens sommigen is het opheffen van deze huidige politieke en economische ongelijkheden zelfs een voorwaarde voor een ecologisch duurzame ontwikkeling. Zolang arme mensen in Derde Wereld-landen niet over andere brandstoffen kunnen beschikken, zullen zij brandhout blijven kappen met alle ecologische gevolgen van dien. Op de keper beschouwd is dit geen kritiek op de voorgaande ecologische en economisch-technologische visie op duurzame ontwikkeling, maar wordt daar een politieke dimensie (als voorwaarde) aan toegevoegd.

De precieze samenhang tussen deze politieke en de ecologische en economische dimensies van duurzame ontwikkeling wordt echter niet opgehelderd. Het antwoord op de vraag of rechten voor inheemse volken echt een noodzakelijke voorwaarde is voor duurzame ontwikkeling, óf een maatschappelijke

Genetische manipulatie van planten en dieren bijvoorbeeld wordt vanuit deze visie beschouwd als een typisch product van dit uitbuitend systeem. Zolang dit systeem blijft bestaan, blijven genetisch gemanipuleerde producten - vaak ongemerkt - onze keukenkast binnensluipen.

Culturele invalshoek

Met name in de hoek van de natuur- en cultuurfilosofie worden de huidige duurzaamheidsproblemen opgevat als voortkomend uit de in onze cultuur overheersende houding ten opzichte van natuur en milieu. De moderne, westerse cultuur sinds de 17-de eeuw wordt aangewezen als de oorzaak van deze problemen. De onttovering van de natuur, dat wil zeggen de opheffing van religieuze en andere morele grenzen aan het menselijk gebruik van de natuur, heeft op veel vlakken tot maatschappelijke vooruitgang geleid

(gezondheidszorg, voedselproductie), maar keert zich momenteel tegen onszelf (milieuvervuiling) en toekomstige generaties (verminderde grondstoffen-voorraden). In dit kader wordt vaak verwezen naar vroegere en niet-westerse culturen, waarin wel sprake zou zijn van respect, eerbiediging of dankbaarheid jegens de natuur en daardoor van een minder desastreus gebruik ervan. De reeks grondhoudingen ten opzichte van de natuur van de Nederlandse natuurfilosoof Zweers vormt het theoretisch kader van deze analyse van duurzaamheidsproblemen en hun oplossingsrichting. Deze grondhoudingen lopen uiteen van die van de mens als heerser over de natuur – via onder andere

samenleving zelf ingevuld moet worden, wordt het meest radicaal verwoord door de aanhangers van de theorie over de huidige maatschappij als een 'risicomaatschappij'. Deze theorie is afkomstig van de sociologen Giddens en Beck. De kern van deze theorie is dat de huidige maatschappij sociaal en ecologisch zó complex is, dat niemand nog kan overzien wat de gevolgen van zijn of haar handelingen zijn. Wie had kunnen voorzien dat een paar met MKZ besmette kalveren de Nederlandse samenleving meer dan een maand konden ontwrichten? En een computerstoring bij de spoorwegen blijkt het treinverkeer in het hele land bijna een dag lang lam te leggen en – daardoor – ook het autover-

VANUIT DE CULTURELE INVALSHOEK ZIJN
PLANT- EN DIERSOORTEN HET BEHOUDEN WAARD
VANWEGE HUN EIGEN, INTRINSIEKE WAARDE,
ONAFHANKELIJK VAN DE MENS.

re de natuur als partner van de mens – tot die van de mens als één met de natuur. De boodschap hiervan is duidelijk: een duurzame ontwikkeling is alleen mogelijk indien wij onze houding ten opzichte van de natuur veranderen in de richting van natuur als te respecteren partner. Het verdedigen van de intrinsieke waarde van de natuur, bijvoorbeeld door een principieel 'nee' tegen genetische manipulatie van planten en dieren, wordt gezien als een uiting van een veranderende, culturele houding ten opzichte van de natuur. De kritiek vanuit deze culturele invalshoek op een ecologisch-wetenschappelijke invulling van duurzaamheid is dat deze laatste uit blijft gaan van de beheersbaarheid van de natuur. Vanuit een ecologisch-wetenschappelijk begrip van duurzaamheid moeten plant- en diersoorten behouden worden omdat zij misschien van nut kunnen zijn voor toekomstige generaties. Vanuit de culturele invalshoek zijn plant- en diersoorten ook het behouden waard vanwege hun eigen, intrinsieke waarde, onafhankelijk van de mens.

Maatschappelijke opgave

De opvatting dat niet te definiëren is wat een duurzame samenleving inhoudt, maar dat dit door iedere

keer in files stil te zetten. De gedachte dat 'vadertje staat' of het bedrijfsleven bijgestaan door wetenschappelijke adviseurs alle problemen kan oplossen en voorkomen, wordt volgens deze theorie keer op keer ingehaald door de werkelijkheid.

De belangrijkste problemen vandaag de dag betreffen het omgaan met de onzekerheden en risico's die onherroepelijk aan ons handelen kleven. Dit geldt voor uiteenlopende problemen, zoals de vraag of het verstandiger is om nu ons huis te verkopen óf om nog even te wachten, de veiligheid van ons voedsel, of de gevolgen van gasboringen in de Waddenzee. Het idee van een duurzame samenleving of ontwikkeling suggereert dat we kunnen weten wat wel en niet ecologisch, economisch, sociaal of anderszins stabiel is. Dit is echter onmogelijk, omdat onze kennis hierover altijd gebrekkig, onzeker en discutabel is. De conclusie vanuit deze theorie over de risicomaatschappij is dat duurzame ontwikkeling, zelfs wat betreft de ecologische dimensie, altijd ook een kwestie van normen, waarden en belangen is. Deze kunnen ten opzichte van andere en toekomstige mensen en in het licht van onze gebrekkige en onzekere kennis hooguit meer of minder verantwoord zijn.

Kind en badwater

Als duurzaamheid alleen een ecologisch begrip zou zijn, zou er weinig mis zijn met de 'klassieke' NME die zich vooral richt op ecologische basisvorming. 'Leren voor duurzaamheid' betekent dan alleen dat de inhoud hiervan uitgebreid wordt met kennis over ecologische effecten op lange termijn. Toevoeging van de maatschappelijke dimensies zou duurzame ontwikkeling tot een 'ill defined' begrip maken. Onze conclusie uit de beschreven visies op een duurzame maatschappelijke ontwikkeling is dat dit 'ill defined' karakter op twee wijzen begrepen kan worden. Allereerst de veelgehoorde opvatting dat duurzame ontwikkeling nu eenmaal niet te definiëren valt, omdat dit van situatie tot situatie anders ingevuld moet worden. Educatieve instellingen lijken hierdoor inhoudelijk met lege handen te komen staan. Als boeren, burgers en buitenlui zelf bepalen wat duurzaamheid in hun situatie inhoudt, wat valt ze dan te leren? Wat is dan nog de functie van educatie? Diverse educatieve instellingen hebben hun educatieve rol al opgegeven door als een soort adviesbureaus te fungeren in projecten van burgers, bedrijven en overheden die 'iets' aan duurzaamheid willen doen. Hiermee gooien zij volgens ons het kind (hun educatieve taak) met het badwater (alleen ecologische basisvorming) weg. De tweede wijze waarop het 'ill defined' karakter van een duurzame, maatschappelijke ontwikkeling begrepen kan worden, is namelijk dat er verschillende maatschappij-theoretische visies bestaan op de samenhang tussen de ecologische en maatschappelijke dimensie ervan. Onze beschrijving van deze visies laat zien, dat over deze samenhang méér te zeggen valt dan dat deze voor iedere situatie door de betrokkenen zelf ingevuld moeten worden. Vanuit verschillende maatschappijvisies worden

ecologische kwesties op verschillende wijzen aan maatschappelijke kwesties gerelateerd. De consequenties hiervan voor educatie over duurzaamheid komt in de volgende Podium aan de orde.

Susanne Lijmbach is als filosoof werkzaam bij het Departement Maatschappijwetenschappen, Wageningen Universiteit.
Tel: 0317-482186. E-mail: susanne.lijmbach@alg.tf.wag-ur.nl

Marjan Margadant is bijzonder hoogle-
raar Natuur- en Milieu-Educatie.
Leerstoelgroep Didactiek van de
Biologie, Centrum voor Didactiek van
Wiskunde en Natuurwetenschappen,
Universiteit Utrecht. Tel: 030-2535450.
E-mail: maragadan@cybercomm.nl

'Duurzaamheid als leergebied. Conceptuele
analyse en educatieve uitwerking',
M. Margadant, S. Lijmbach e.a.
(CD-Press, Utrecht, 2000)

HET IDEE VAN DUURZAAMHEID
SUGGEREERT DAT WE WETEN WAT WEL EN NIET ECOLOGISCH,
ECONOMISCH OF SOCIAAL STABIEL IS.
ONZE KENNIS HIEROVER IS ECHTER GEBREKKIG EN ONZEKER,
VOLGENS SOMMIGE THEORETICI.

Succes alleen door breed draagvlak

Leren voor Duurzaamheid toont betrokkenheid van alle groepen

door Jan van Gelderen

"Leren voor Duurzaamheid is toch een term die nogal ver weg staat van de mensen," zegt Gerard Sodderland, programmamanager Leren voor Duurzaamheid voor het IVN Consulentschap NME Utrecht.

"Er hangt een spruitjeslucht omheen.

Wat is dat nou, duurzaamheid? Het doet denken aan mijn oude tante die zo zuinig was, aan Oisterwijks eiken. De kern is dat mensen verantwoordelijk zijn voor zichzelf en voor hun omgeving. En dat ze daar goed voor zorgen en ook trots op kunnen zijn.

Het heeft ook te maken met respect voor mensen in andere werelddelen, niet hun materialen wegroven en die hier in alle rijkdom verteren. Respect voor de natuur, voor hulpbronnen.

En wat dat leren betreft, dat moet inhouden dat we mensen zo ver brengen dat ze bewust voor bepaalde zaken, een bepaalde levenshouding kiezen en daar ook voor gaan staan".

Gerard Sodderland,
programmamanager
Leren voor
Duurzaamheid
voor het IVN
Consulentschap NME
Utrecht.

Gerard Sodderland is in mei van dit jaar begonnen als programmamanager Leren voor Duurzaamheid bij het IVN Consulentschap NME Utrecht. Niemand weet dus nog wat de successen zullen zijn. Gerard, afkomstig uit het NME-veld, legt in het gesprek over zijn nog prille ervaringen, een belangrijk neven-effect bloot.

Leren voor duurzaamheid kan alleen maar succes boeken als je samenwerkt met die organisaties waar de milieubeweging vroeger zo huiverig en argwanend tegenover stond.

Dat is dé politiek, hét bedrijfsleven, dé overheid, dé vakbonden, hét midden- en kleinbedrijf. En wat blijkt... die buitenwereld zit te wachten om samen aan de slag te kunnen gaan, om samen de verantwoordelijkheid te nemen voor een beter milieu en een duurzame samenwerking.

Het lijkt overdreven, deze tegenstelling tussen wij en de anderen, maar toch werd die diep gevoeld.

Nu is steeds duidelijker dat er gemeenschappelijke belangen zijn. Gerard kan niet anders dan er zijn verheugenis over uitspreken, ook al wist hij al dat de tegenstellingen en het wantrouwen niet zo groot zijn als hem wel eens werd gesuggereerd.

Van de negen projecten die in Utrecht nu van de grond komen, komt er maar één uit de koker van de gevestigde NME-organisaties. Het 'leren' voor duurzaamheid is meer geworden dan 'educatie' op school.

Projecten moeten op een breed draagvlak steunen om te kunnen slagen.

"Dat gebeurt ook," zegt Gerard, "door de manier waarop projecten het groene licht krijgen.

Bij de besluitvorming is een breed platform betrokken waarin vertegenwoordigers van overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en NME-organisaties allemaal hun eigen inbreng hebben.

Niet om het moeilijker te maken, maar om met tips en ideeën te komen en de haalbaarheid te bekijken. Vervolgens bespreek ik dat becommentarieerde voorstel met de projectindieners en probeer het zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de streefbeeldens van het Provinciaal Ambitiestatement van de provincie Utrecht.

Het aangepaste voorstel gaat vervolgens naar een stuurgroep met vertegenwoordigers van gemeenten, provincie en